

SUUR LUGU › Varjevõrk tähendab targalt ette võetud näputööd, mis kaitseb tegijat sõjahirmu eest

Kromatiini uurimisrühma laboris istuvad kaaliumpermanganaadi lahuses riidetükid, muutes oma värvi maastikuga ühtesobivamaks. Kangaid käib segamas teadur Signe Värvi.

Foto: Sille Annuk

Aime Jõgi, ajakirjanik
21. oktoober 2022, 09:31

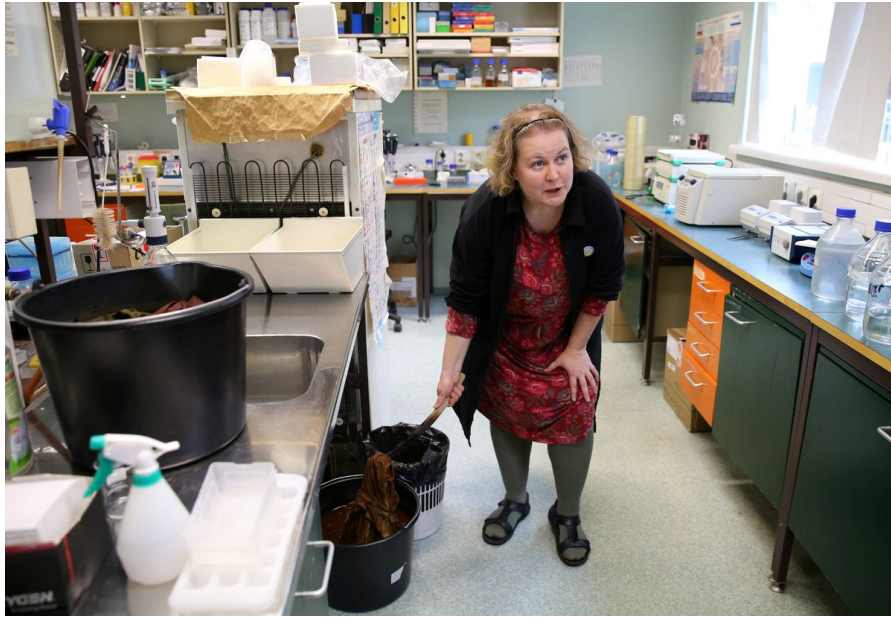
Kui Tartu ülikooli rakubioloogia teadur Signe Värvi hommikul Omicumis oma uurimisrühma labori ukse avab, tuleb tal esmalt kokku korjata tooliselgadele kuivama asetatud khakivärvi kaltsud. Need on eelmisel päeval kaaliumpermanganaadi lahuses seisnud riidetükid, mis ta öhtul lahusest välja väänab. Suvel sai neid kuivama viia värskes õhu kätte, aga nüüd on sügis.

«Suvel me naersimegi, et meil on päikesekuivatatud ribadega varjevõrgud,» rääkis Signe Värvi, kes oma teadlaseluse igast päevast kulutab ühe tüki selleks, et juhendada Omicumis varjevõrkude tegemist ja valvata, et võrke, aga ka kangaid, mida ribadeks lõigata, jätkuks.

Värvi on oluline

Kui kangas satub olema liiga erksavärviline, siis kaaliumpermanganaadiga «põletades» saab need tuhmiks. Külmast hallist toonist tekib soe hall ja sinakast rohelisest rohuroheline.

Kümne liitri vee kohta üks teelusikas kaaliumpermanganaati, kangas sisse, ja aeg ajalt segada, õpetab Signe Värvi. Ka kriitvalge lina «põleb» selles lahuses beežiks.
Foto: Postimees / SILLE ANNUK

Värvigamma on üldse äärmiselt tähtis. On värvid, mis hajutavad objektide piirjooni linnas, on natuke teist tooni värvid, mis teevad sedasama stepsis. Ning need kõige mustemad rohelised ja pruunid ning porikarva beežid sobivad hästi varjuderohkesse metsa.

Omicumi fuajees algas varjevõrkude punumine aprillis, kohe pärast Butša sündmusi. Teadur Signe Värvi ja ta kursuseõde Monika Karmin, samuti teadlane, kes on end tugevasti sidunud Tähtvere avatud naistekeskuses koos käiva Ukraina klubiga, olid mõlemad Butša tsiviilisikute tapatalgute järel endast väljas.

Esimesed 24 meetrit võrku ostsid nad veebist. Siis vedasid Omicumi aatriumi kahe samba vahele koormarihma, millele see võrk heita.

«See tunne oli nii kohutav. Sa ei saa justkui mitte midagi teha, aga tunned, et pead tegema,» rääkis Signe Värvi. «Selsamal õhtul saatis Monika Karmin mulle kodanikuühenduse Aitan Kaitsta lingi. Vaatasin – varjevõrgud! Ja mõtlesin: meil Omicumis on ju ruumi, seda me saaksime teha!»

Esimesed 24 meetrit võrku ostsid nad veebist. Siis vedasid Omicumi aatriumi kahe samba vahele koormarihma, millele see võrk heita. Üks laborant soovitas appi võtta stendid, mille peale aastakonverentside ajal kinnitatakse doktorantide töid tutvustavad postrid. Nii tehtigi.

Varjevõrkude töötuba. Teadustööde postrite asemel on stendidel võrgud, mis võivad päästa Ukraina sõjamehi pommide eest. Foto: Sille Annuk

Omicumi aatrium kuulub kahele instituudile: molekulaar- ja rakubioloogia instituudile ning genoomika instituudile. Üks instituut toetas kääride, teine riidevärvide ostmist. Teadlased hakkasid ka ise puhkepauside ajal ribasid sõlmimas käima.

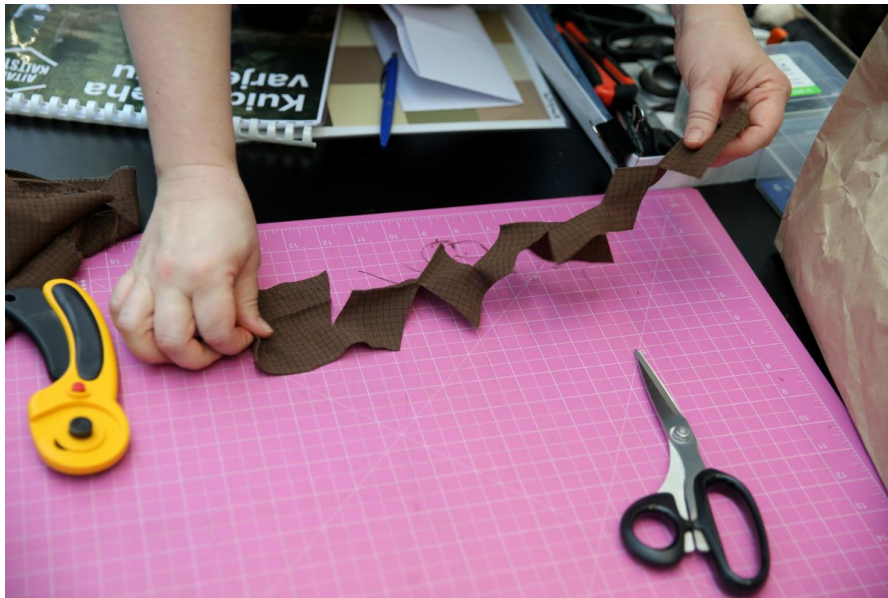
Võrgud on enamasti pärit Võrtsjärve ja Peipsi kaluritelt. Omicumi tuuakse need Jakobi 2 asuvast Tartu ülikooli õppehoonest, kus varjevõrkude punumist esimesena alustati. Tallinnas koordineerivad tööd Aitan Kaitsta kodanikualgatusel aluse panijad Jaana Ratas ja Anu Lensment. Jaana Ratas käib Tartus sagedasti läbi Kristel Kajakuga, kes on Tartu ülikooli arheoloogia kabineti konservator ja kellega nad on olnud kolleegid.

Vabatahtlik töö areneb ikka nii, et keegi tunneb kedagi ning sõbrad toetavad sõpru ja jagavad sarnast maailmavaadet.

«Veel on meile võrgud jõudnud rahvusarhiivis töötava Kristina Terali kaudu, tema saab need otse kaluritelt,» täpsustas Signe Värvi. «Kevadel tuli üks eraisik kahe kotitäie võrkudega, mis tal olid panipaigas seisnud.»

Sobib õhuke kangas

Enne sõlmimise hakkamist tuleb iga võrk üle kontrollida, seda pingutada ja sikutada ning jälgida, et see kuskilt ei rebeneks.

Kangad tuleb ribadeks lõigata ja sälgutada. Vaja on teravaid kääre, veel parem, kui oleks rattakujuline lõikurnuga, mis veereb mööda kangast kiiresti.

Foto: Sille Annuk

Ribade materjaliks veavad inimesed kohale oma vanu rõiva- ja kangajääke. Sobivad õhukesed kardinaad, voodipesu, triiksärgid, impregneerriie, kleidikangad jne. Aga mitte vettimavad rasked materjalid, nagu teksariie, jäme linane või dresside trikotaaž. Vabatahtlikud teevad koostööd taaskasutuskeskuste ja kaltsukatega. Tallinnast tuli hiljuti suur kogus kaitseväge kasutatud vorme, millest tuli õmblusekohad välja lõigata, sest paksud õmblused teevad kanga samuti raskeks.

Tuleb jälgida, et steppi sobivad varjeribad ei läheks segamini nendega, mis hajutavad objekte metsas.

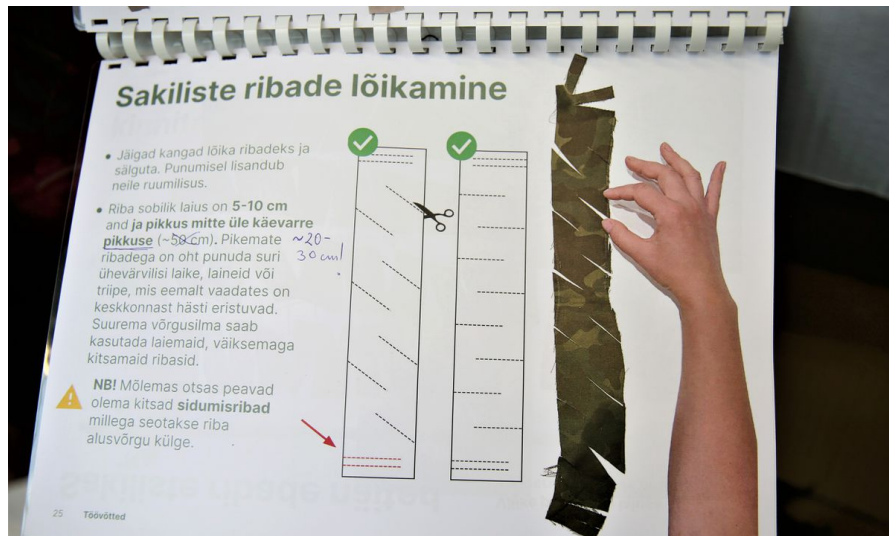
Foto: Sille Annuk

Kõige vanemat tüüpi vormid olid head, neil on ka pahem pool roheline. Aga uuematel, digimustriga vormidel on pahem pool valge. Neist lõigatud materjal peab läbi käima kaaliumpermanganaadi lahuse, mis valge pruuniks põletab.

Kanga lõikamiseks on reeglid, et kui pikad ja kui laiad peavad ribad olema ning kuidas sälgutatud, et nad maastikuga harmoneeruksid ja

ruumilisena näiksid. Punujad, kes vabatahtlikku ööd teevad, lõiguvad vahelduseks ka ribasid. Signe Värv võtab õhtuti väikse pakikese tööd lausa koju kaasa.

See kõik on piisake meres, aga see on rohkem kui mitte midagi, lausus varjevõrkude punumise juhendaja Signe Värv.

Juhend, milles Signe Värv on teinud väikseid parandusi, sest praktika õpetab.

Foto: Sille Annuk

Ribasid tuleb võrgu külge siduda kas umbsõlme, sallisõlme või makrameesõlme – sõltub ettevalmistatud ribast. Kinnitusvõtteid peab kasutama risti ja rästi. Värvidest ei tohi tekitada ühtegi mustrit. Peab olema sibru ja säbru.

Omicumi aatriumi pääsevad vabatahtlikud tööle alates kella üheksast. Enamasti on kohal üks vanem mees Peeter, kes varem töötas vabatahtlikuna Ekraani keskuses. Ta seisab Omicumis võrkude ees õhtuni. Üks Signe Värvi kolleeg Valgevenest, Alena Kushniarevich ehk lihtsalt Leena, on igal hommikul samuti kohal, et enne tööd võrkudesse paar rida linte punuda.

Varjevõrkude töötoad Tartus

Niimoodi.

Foto: Postimees / SILLE ANNUK

- Riia 23b (Omicum) tööpäeviti kell 9–17.

- Jakobi 2 igal kolmapäeval kell 16–20.
- Kõik on oodatud. Lisainfo liigub Facebooki grupis Aitan Kaitsta.
- Eesti vabatahtlikud on Ukraina rindele pununud juba üle 10 000 ruutmeetri varjevõrke.

Allikas: Signe Värv

Päeva jooksul näeb kahte-kolme ukrainlast. «Kui mõni neist, keda olen juba tundma õppinud, enam kohale ei ilmu, siis usun, et ta on töö leidnud, ja see on hea märk,» arvas Signe Värv.

Sõlmida saab suhteidki

Väga sageli tuleb punuma tartlane Ülle Sööt, kes on töötanud psühholoogina, aga praegu on noor pensionär. Küsimusele, miks ta käib, vastas Ülle Sööt, et ta ei oska HIMARSit heegeldada. See on mõistujutt, HIMARS märgib nimelt mitmelasulist raketitehitjat.

Ukrainlannad Diana Bagatskaja (vasakul) ja Aljona Bondareva ning paremal Ülle Sööt. Kõik tahaksid teha rohkem, aga nad loodavad, et sellestki on abi. Foto: Sille Annuk

Üks võrgupunumise boonus on see, et tööd tehes saab luua uusi suhteid, leida sõpru. «Ukrainlased on eestlastest palju jutukamad. Tulevad ja

SUUR LUGU) Varjevõrk tähendab targalt ette võetud näputööd, mis kaitseb tegijat sõjahirmu eest tutvustavad ennast. Nendega tekib kohe side,» sõnas Ülle Sööt. «Mõne eestlasega nookitsema aga mitu tundi kõrvuti enne, kui mõne sõna vahetame.»

Teadur Signe Värv rõhutas, et esimest korda tulijaid tahaks ta kindlasti juhendada. Uus tulija võiks talle meili signe.varv@ut.ee teel märku anda, et niisugune plaan. Siis saab Signe oma kabinetitöös vahe teha ja tulla näpunäiteid jagama. Sest kui mõni laik oskamatuses valesti läheb, on ribade lahtiharutamine väga aegavõttev töö.

Kui palju on punujaid Omicumis juba käinud? Signe Värv ei tea. Aga asi, mille üle ta arvestust peab, on ruutmeetrid. Omicumis on punutud 530 ruutmeetrit varjevõrke.

Jakobi 2 majas töötava Kristel Kajaku andmetel on Tartust teele saadetud juba üle 2000 ruutmeetri varjevõrke. Tartu on terve Lõuna-Eesti varjevõrkude kogumispunkt, nii et kõiki võrke ei saa Tartu tegijate arvele kanda. Rindele toimetavad neid mittetulundusühingud United Delivery Mission ja Vaba Ukraina ning mitmed südikad ukrainlased ise.

Iga varjevõrk läbib lõpuks kvaliteedikontrolli. Signe Värv laotab selle Omicumis põrandale laiali, sel pildil on abiks bioloog Sulev Kuuse. «Siia serva tuleks natuke tumedust juurde panna,» arwab Signe Värv. «Väikeste nutsakutega saan viga parandada.»

Foto: Sille Annuk

«See kõik on piisake meres, aga see on rohkem kui mitte midagi,» lausub Signe Värv.

Ees on talv! Kas kaitsevõrgud muudavad lume tulles värvi? Üks Donetskist pärit naine, kellega Signe Värvi Ukraina talvest rääkis, küsis vastu: mis talv?! Ja selgitas, et kui tema kodukohas lund sajabki, sulab see maapinnal kiiresti ära.

«Me praegu veel valgeid võrke ei tee, aga igaks juhuks on meil valmis suur kastitais valgeid linu,» märkis Signe Värvi.

Sõlmivad võrku tüki iseendast

Ukrainlannad Diana Bagatskaja (esiplaanil) ja Aljona Bondareva – mõlemal on näpud punumisest soojad.

Foto: Sille Annuk

Omicumi varjevõrgutegijatega liitusid sel nädalal sõjapõgenikud Diana Bondareva ja Aljona Bagatskaja Donetskist. Ema ja tütar, esimene Slovjanskist ja teine Kramatorskist. Nendega koos tulid Aljona lapsed: 7-aastane Stefania ja 15-aastane Kirill. Isa sõdib rindel. Rindel on ka Aljona vend, 28-aastane Ivan.

«Me sõlmime siia ühe osa oma hingest ja loodame südamest, et see varjevõrk meie mehi rindel kaitseb,» rääkis Aljona Bagatskaja.

Pere jõudis Ida-Ukrainast Eestisse augustis, vaid kuu aega on nad elanud Tartus. Aga kohe, kui olid end sisse seadnud, asusid otsima, kus saaks midagi teha. Märkasid sotsiaalvõrgustikus varjevõrkude punumise kuulutust ja olid Omicumis kohal.

Diana on raamatupidaja, Aljona jurist – Eestis neil esialgu kummalgi veel tööd ei ole. «Me ei oska ju teie keelt,» ütles Diana vabandust paludes.

Aljona Bagatskajal on kaasas karbike tütre joonistustega, igal pildil punane süda. Stefania on pühendanud need oma isale ja onule ning kõigile võitlejaile, kes praegu Ukrainat kaitsevad.

Aime Jõgi

